

NORGES BONDELAG

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Vår saksbehandler
Anders Huus
+47 95 79 91 91

Vår dato
23.05.2017
Deres dato

Vår referanse
16/00909-1
Deres referanse

Jordbruksoppgjøret 2017

Det vises til Prop. 141 S (2016-2017) «Endringer i statsbudsjettet 2017 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2017 m.m.)» Undervedlegg 1 (s. 164), er vår dagsprotokoll av 16. mai, der vi begrunner hvorfor vi brøt årets jordbruksforhandlinger. **Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité merke seg de 4 punktene i dagsprotokollen. Vi beklager samtidig at det ikke var mulig å nå fram med et resultat gjennom forhandlinger.**

Den 25. april vedtok Stortinget en landbrukspolitikk for framtida. Blant annet ble det vedtatt et nytt inntektsmål. Årets jordbruksoppgjør er første mulighet til å sette Stortingets landbrukspolitikk ut i live. Etter Norges Bondelag sitt syn, er ikke Regjeringas tilbud i tråd med Stortingets inntektsmål. Utover å være et mål i seg selv, er også inntektene i jordbruket det viktigste virkemidlet for å nå andre landbrukspolitiske mål, slik som blant annet økt matproduksjon på norske arealressurser og et landbruk over hele landet. Norges Bondelag mener derfor Stortinget må avvise Regjeringas tilbud og vedta en inntektsramme som er i tråd med inntektsmålet som et samlet Storting vedtok for en knapp måned siden.

Norges Bondelag kan ikke ta ansvar for et jordbruksoppgjør som ikke følger opp de landbrukspolitiske mål som Stortinget har vedtatt. Vi ber derfor Stortingets Næringskomité gripe inn å gjøre endringer i årets jordbruksoppgjør.

1 Operasjonalisering av inntektsmålet.

Den 25. april erkjenner regjeringspartiene sammen med Venstre og Krf at «*Inntektsnivået i jordbruket varierer betydelig mellom bruk, men er gjennomgående lavt.*» 10 dager senere, den 5.mai, legger Regjeringen fram et tilbud som vil gi bønder 2,25% inntektsvekst, eller ca 8.000 kroner pr årsverk. Andre grupper i samfunnet forventes å få 3,1%, eller 16.700 kroner. Det øker inntektsgapet med 8.700 kr/årsverk.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:
Postboks 9354 Grønland
0135 OSLO

Norges Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Besøksadresse:
Landbrukets Hus,
Hollendergata 5
0190 OSLO

Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Telefon:
22 05 45 00

Bankkonto: 8101.05.12891
Bankkonto:: 8101.05. 91392

E-postadresse:
bondelaget@bondelaget.no

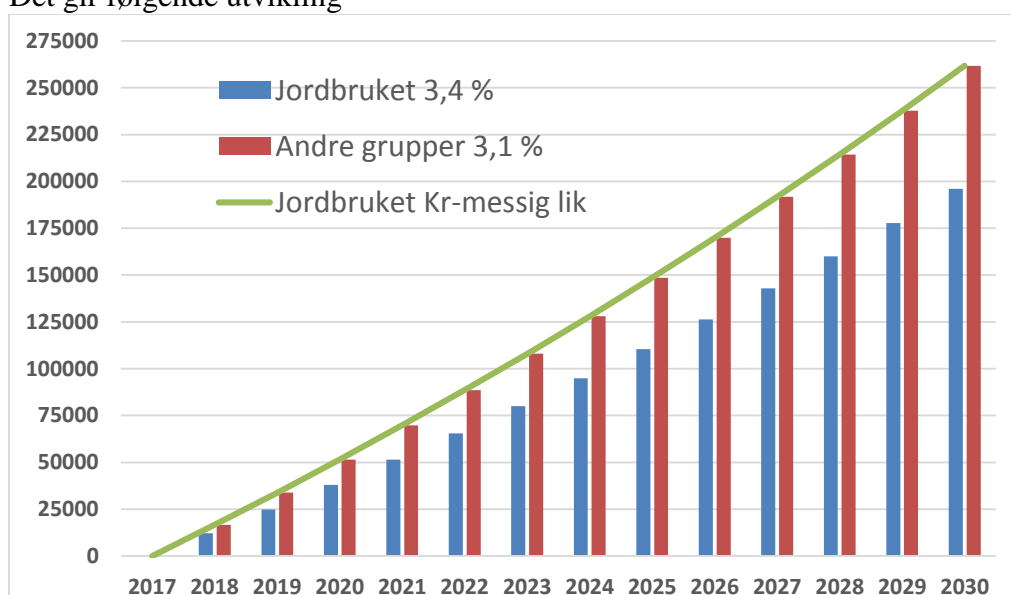
Internett:
www.bondelaget.no

Statens tilbud øker inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Norges Bondelag vil understreke at inntektsgapet må reduseres målt i kroner.

Under forhandlingene ble vi presentert en skisse på 550 mill. kr som tilsvarer 11.300 kr pr årsverk og 3,4%. Det er imidlertid Statens opprinnelige tilbud som er lagt fram for Stortingets næringskomité for behandling. La oss likevel anta at Regjeringas skisse under årets jordbruksoppgjør skulle bli resultatet i framtidige jordbruksoppgjør. Altså at det legges til rette for at bønder får 0,3 prosentpoeng sterkere inntektsvekst enn resten av samfunnet.

- Lønnsveksten i samfunnet blir 3,1% hvert år fram til 2030
- Bønder får en inntektsvekst på 3,4%

Det gir følgende utvikling

Inntektsgapet målt i kroner (differanse mellom grønn linje og blå søyler) øker med 65.000 kroner i perioden, selv om bønder får en høyere prosentvis inntektsvekst enn andre grupper i samfunnet. Fram til 2030 har andre grupper fått økt inntekta med 262.000 kroner, mens jordbruket selv med 0,3 prosent sterkere inntektsvekst hvert år, har fått økt inntektene med 197.000 kroner. Det er til liten hjelp for den enkelte bonde at relative inntektsgapet reduseres fra 33 prosent til 30,4 prosent.

Stortingets inntektsmål starter med ordene «*For å sikre rekruttering*» Norges Bondelag har ingen tro på at rekrutteringa til næringa kommer til å bli bedre dersom bondens inntektsutsikter reduseres med ytterligere 65.000 kroner/årsverk i forhold til andre i samfunnet.

Norges Bondelag mener en prosentvis vekst som øker inntektsgapet målt i kroner, ikke er i tråd med Stortingets inntektsmål og vil heller ikke bidra til å sikre rekruttering til jordbruket.

Vår dato   Vår referanse
23.05.2017   16/00909-1

Regjeringa begrunner å tilby bønder mindre enn gjennomsnittet i samfunnet, enten man regner i kroner eller prosent, med at bønder har fått for sterk inntektsvekst de siste årene. De viser til at i perioden 2014 til 2017 ser bønder ut til å få inntektsvekst på hele 18,1%, mens andre grupper bare vil kunne få 7,1%. Norges Bondelag vil minne om at disse inntektstallene var godt kjent for Stortinget da en behandlet jordbruksmeldinga. Allerede den 7. april var inntektstallene offentlig. Det er også et sentralt poeng at 80% av inntektsveksten fra 2014-17 kan forklares med rentenedgang og arbeidsproduktivitetsvekst. Det er også slik at samtlige referansebruk har et inntektsnivå som ligger betydelig lavere enn andre grupper i samfunnet.

Norges Bondelag finner det underlig at Regjeringen på den ene siden konstaterer at «inntektsnivået i jordbruket er gjennomgående lavt», samtidig som de argumenterer med lav ramme i jordbruksoppjøret fordi de synes inntektene vokser for fort. Samtidig har et samlet Stortinget vedtatt et nytt inntektsmål som skal redusere inntektsgapet til andre grupper i samfunnet. *«For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.»*

Norges Bondelag legger til grunn at når Stortinget i inntektsmålet refererer til «andre grupper» peker en på gjennomsnittet av alle lønnsinntakere i Norge, slik det har blitt praktisert siden en endret inntektsmålingen i 1993 etter St. Prp. 8 (1992-1993) «Landbruk i utvikling.

For å legge til rette for samme inntektsutvikling (målt i kroner pr årsverk) som andre grupper, må en opp på en ramme på 790 mill. kroner. For å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet må ramma økes ytterligere.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité foreslå en inntektsramme som overstiger 790 mill. kroner, slik at det kan legges til rette for en inntektsutvikling i tråd med Stortingets inntektsmål. Videre ber vi komiteen foreslå finansiering av rammen og gi entydige føringer på innretning av virkemidler, herunder geografisk og strukturell innretning samt omlegging av tilskudd med store omfordelingseffekter. Forutsatt at dette er på plass, kan den detaljerte fordelingen av budsjettmidler overlates til avtalepartene, siden begge parter har hatt grundige prosesser på detaljene.

2 Landbruk over hele landet – inntektsutjevning

For å ta i bruk ressursene vi har til å produsere mat i Norge, må vi ha et landbruk tilpasset det norske landskapet. Vi må derfor ta vare på mangfoldet i norsk landbruk, med plass til både mindre, mellomstore og større bruk.

Norges Bondelag er spesielt bekymret for utviklingen i landbruket på Vestlandet (Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal) og Nord-Norge. Vi konstaterer følgende utvikling fra 2005 til 2016:

Vår dato   Vår referanse
23.05.2017   16/00909-1

- Jordbruksareal: Vestlandet en reduksjon på 8,9 % og Nord-Norge med 9,3 %. Resten av landet en reduksjon på rundt 4 %.
- Produksjon av storfekjøtt: Vestlandet en reduksjon på 17,6 %. Resten av landet en reduksjon på 3,0 %.
- Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk for melkebruk: Brukene på Vestlandet har 26.500 kr/årsverk svakere vekst enn resten av landet. (Driftsgranskingene)
- Alminnelig inntekt for bruker: Vestlandet har 32.400 kroner svakere vekst enn resten av landet.

Norges Bondelag mener derfor Stortingets næringskomité bør legge føringer for å styrke melke- og storfekjøttprodusenter på Vestlandet særskilt i årets jordbruksoppgjør.

For å utnytte alt areal må særlig de små og mellomstore brukene få styrket inntektsmulighetene. Det betyr konkret at i fordelingen av en høyere inntektsramme, må samtidig strukturprofilen på tilskuddsordningene forsterkes. Stordriftsfordelene tilsier at større bruk må hente en større del av inntektsveksten i markedet og mindre gjennom tilskuddsøkninger. Driftsvansketilskudd vil kunne være et målrettet virkemiddel for bruk med spesielle utfordringer til arealets utforming og skiftestørrelse.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomite legge følgende føringer for den strukturelle innretningen av en inntektsramme:

- **Redusere bunnfradraget.**
- **Styrke driftstilskuddet for melk og ammeku.**
- **Øke satsene i husdyrtilskuddet for de første dyrene.**
- **Utrede et konkret forslag til driftsvansketilskudd med intensjon om innføring så raskt som det er praktisk mulig å få et forvaltningssystem på plass.**

3 Omfordelinger mellom produsenter

Regjeringas tilbud vitner om lite respekt for forutsigbare rammevilkår for næringsutøvere. Mange produsenter taper store summer på Regjeringas tilbud. Dette knytter seg særlig til 3 forhold:

- Fjerning av det generelle beitetilskuddet
- Fjerning/reduksjon i arealtilskudd for grovfôr i arealsone 1, 3 og 4, kombinert med reduksjon i kulturlandskapstilskuddet
- Økning i kraftfôrpris med 12 øre/kg fra 1. juli 2017

Enkelte produsenter rammes av alle de tre forholdene og rammes derfor særlig hard av manglende forutsigbarhet i Regjeringas landbrukspolitik.

For å sikre større grad av forutsigbarhet, som Stortinget også har vært opptatt av ved behandlingen av jordbruksmeldinga, og for å redusere de store kuttene, ber Norges Bondelag om at Stortingets næringskomité legger følgende føringer:

- **Det generelle beitetilskuddet beholdes for melkeku og ammeku. For melkekyr i produksjon er det tilnærmet umulig å bruke utmark eller innmarksbeite som ikke kan høstes maskinelt, da disse arealene ofte ligger langt fra fjøset. For sau og andre storfe gjennomføres endringene slik Regjeringen legger opp til tilbudet, men satsøkningen for utmarksbeite tas ned for å finansiere det generelle beitetilskuddet for kyr.**
- **Innmarksbeitefaktoren økes til 0,85. Dette vil spesielt ha positiv effekt for sauebruk i rovdyrutsatte områder der det umulig/vanskelig å bruke utmarka til beite**
- **Det foretas ikke kutt i arealtilskudd grovfôr i arealsone 1, 3 og 4.**
- **Det er uheldig å påføre husdyrholdet unødig kostnadsvekst i en situasjon der det er vanskelig å ta ut kostnadsveksten i markedet. Prisnedskrivningstilskudd på korn må derfor økes for å unngå at kraftfôrprisen øker vesentlig mer enn i jordbrukets krav (3 øre/kg).**

4 Målpris for svin

Norge har et tak for internstøtte (AMS) på 11,449 mill. kroner i gjeldende WTO-avtale. For å unngå å gå over taket har Stortinget sagt at en kan en ta svin ut av målprissystemet. Regjeringens beregninger viser at med høy matkornandel og et godt kornår vil en kunne nå taket. De foreslår å fjerne målpris for svinekjøtt fra 1. juli 2017.

Våre beregninger viser et handlingsrom i AMS på 830 mill. kroner ved et normalår, ned til 400 mill. kroner i et ekstremt godt kornår kombinert med høy matkornandel. For å overstige taket på AMS må kornavlingen i 2017 ligge nesten 50 % over et normalår og med en matkornandel på nær 80 prosent. Det er usannsynlig. Det er derfor ikke behov for å fjerne målprissystemet for svin nå. Det bør gjøres vurderinger for dette årlig.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité om ikke å fjerne målpris for gris i kommende avtaleår.

5 Melkekvoteregioner

Kvoteregionene for melk spiller en sentral rolle for å sikre et landbruk over hele landet. Norges Bondelag forholder seg til de foreslåtte kvoteregionene i Regjeringas tilbud. Vår vurdering er at kvoteregioner uten fylkesavgrensning vil skape store utfordringer både for produsenter og forvaltning, ved at utleid kvote og samdriftskvoter vil historisk befinne seg på tvers av nye kvoteregioner.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité gi føringer om at kvoteregionene foreslått i tilbudet beholdes i uoverskuelig framtid.

6 Klima

Norges Bondelag viser til behandlingen av jordbruksmeldinga der «*Komiteen understreker at tiltak med sikte på å redusere klimagassutslipp fra jordbruket skal være kunnskapsbaserte, og at effektene må kunne måles med relativt sikre metoder*». Dette utgangspunktet er fundamentalt for å nå målet om reduserte klimautslipp pr produsert enhet.

Både i krav og tilbud er det lagt vekt på klimatiltakene i utvidet lagerkapasitet for husdyrgjødsel og bygging av driftsbygninger i tre. **Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité medvirke til at disse tiltakene gis tilstrekkelig finansiering.**

Drenering er også et svært viktig tiltak for å redusere klimautslippene og samtidig øke matproduksjon. Dreneringsaktiviteten er lav, og midlene som er satt av brukes ikke opp. **Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité medvirke til at satsene for drenering økes mer enn i Regjeringas tilbud og at det også blir lønnsomt å drenere jorder der en ikke kan bruke såkalt Rådalshjul, men i stedet skuffegraver.**

7 Investeringsvirkemidler

For å styrke investeringsevnen for små og mellomstore bruk, og behovet for å fornye hovedtyngden av dagens melkefjøs med mellom 15-30 kyr, må en relativt større andel av investeringstilskuddene prioriteres til denne bruksgruppen. I regjeringas tilbud ligger dette ikke inne som sentral føring, til tross for at Stortingets flertallet ved behandlingen av jordbruksmeldinga har pekt på behovet for å fornye 15-30 kyrfjøs og at det er behov for investeringer på alle typer bruk, også der det ikke er ressursgrunnlag for å utvide produksjonen. Norges Bondelag vil også understreke at nye krav til dyrevelferd utløser store investeringsbehov og det er vanskelig å sette like strenge lønnsomhetskrav til slike investeringer som i ordinære investeringsprosjekter.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité tydeliggjøre prioritering av bruk som ønsker å bygge ut til 15-30 kyr. Mange av disse har ikke ressursgrunnlag for å utvide produksjonen. I sentrale føringer til Innovasjon Norge må denne bruksgruppen tas inn for investerings- og bedriftsutviklingsmidlene (IBU). Beløpstak og støtteandel i prosent må økes særskilt for denne gruppen, da investeringskostnadene pr kuplass ligger høyere. Troms og Finnmark må unntas fra beløpstak.

8 Kvalitetstilskudd for storfekjøtt

Ved fjorårets jordbruksoppgjør ble det foretatt omfattende endringer i kvalitetstilskuddet for storfekjøtt. Det ble satt en sats på 7 kr/kg for kvalitetene O+ eller bedre og 3 kr/kg for kvaliteten O. En vesentlig del av okser av Norsk rødt fe (NRF), klassifiseres ofte som O. Regjeringa foreslår å forsterke differensieringen ytterligere gjennom å øke satsen for O+ eller bedre med 1,50 kr/kg og samtidig redusere satsene for O eller bedre med 1,50 kr/kg. Samtidig skal tilskuddet bortfalle ved høy fettandel.

Tilskuddet har bare fått virke i knappe 5 måneder. Norges Bondelag mener det derfor ikke bør foretas endringer nå før en høster erfaring med omleggingen i fjorårets oppgjør.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité bidra til å videreføre kvalitetstilskuddet for storfekjøtt uten endringer.

9 Opplysningskontorene

Ved Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2016-2017) var det ikke et flertall verken for Regjeringens forslag om å avvikle muligheten til å finansiere opplysningskontorene over omsetningsavgiften eller andre forslag til endringer av opplysningsvirksomheten. Opplysningskontorene spiller en viktig rolle for å fremme et sunt og næringsriktig kosthold gjennom generisk markedsføring og aktiviteter rettet mot skolen.

Norges Bondelag ber Stortingets næringskomité medvirke til at opplysningskontorene fortsatt kan finansieres med omsetningsavgift.

10 Bransjeråd for kjøttsektoren

Ved behandlingen av jordbruksmeldinga ba flertallet i næringskomiteen om å utrede det lovmessige grunnlaget for et felles forslag fra Nortura og KLF om å opprette et felles bransjeråd. En slik utredning er ikke gjort i Regjeringas tilbud. Flertallet i komiteen viser også til at det framover vil «*bli større behov for produksjonsregulerende tiltak for å oppnå en effektiv regulering av produksjon i forhold til etterspørsel i markedet*». Et slikt råd vil bidra til å styrke markedsbalanseringen for disse produksjonene, herunder styrke mulighetene for produksjonsregulerende tiltak.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité medvirke til at det settes ned et partssammensatt utvalg med mandat å foreslå forbedringer i markeds- og produksjonsregulerende virkemidler for kjøtt- og eggsektoren.

11 Prisnedskrivningstilskudd for potet til sprit.

Med begrunnelse i forenkling, foreslår Regjeringa å fjerne prisnedskrivningstilskuddet for potet til sprit. Ordningen er svært enkel å administrere, med kun en tilskuddsmottaker. Den er samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig, reduserer smitten av sykdommer på potet og øker kvaliteten på matpoteten.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité medvirke til at ordningen med prisnedskrivningstilskudd for potet til sprit videreføres.

12 Geit

Stortinget har ved behandlingen av jordbruksmeldinga signalisert et ønske om å redusere volumet av geitemelk gjennom en oppkjøpsordning. Norges Bondelag registrerer at prognosene for bruken av geitemelk er bedre i 2017 enn tidligere.

Vår dato
23.05.2017

Vår referanse
16/00909-1

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité legge føringer om oppkjøp av geitemelkkvoter begrenset oppad til det volumet som går til fôr i inneværende år. Det legges til rette for å få omstillingsmidler til lokalforedling.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Lars Petter Bartnes

Per Skorge